«Olam bo‘ylab»

— bilimdonlar bellashuvi ssenariysi

Geografiya — fan kechasi, haftalik va bellashuv

7–10-sinf jamoalari uchun

Davomiyligi: 45–50 daqiqa atrofida

Bu ssenariy geografiya bo‘yicha bilimdonlar bellashuvi bo‘lib, 45–50 daqiqa atrofida davom etadi. Poytaxtlar, suv va quruqlik, ishoralar orqali O‘zbekiston shaharlarini topish, iqlim savollari va 3 kunlik sayohat marshruti tuzish turlari bor.

Agar ssenariy foydali bo‘lsa, uni hamkasblaringiz bilan o‘qituvchilar guruhlarida ham ulashing. Bayram va tadbirlar uchun yana ko‘plab ssenariylarni baxtiyor.uz saytidan topishingiz mumkin.

Shu to‘plam sahifasi: https://baxtiyor.uz/geografiya-ssenariy/

«Senariylar to‘plami» bo‘limi: https://baxtiyor.uz/oqituvchilar-uchun-hamma-narsa/senariylar-to-plami/

«Olam bo‘ylab» — bilimdonlar bellashuvi ssenariysi

MAQSAD

7–10-sinf o‘quvchilarining geografiya bo‘yicha bilimlarini bellashuv shaklida mustahkamlash; dunyo poytaxtlari, okean va materiklar, O‘zbekiston hududlari, iqlim va suv tejamkorligi bo‘yicha bilimlarni sinash; xaritada mo‘ljal olish va jamoada qaror qabul qilish ko‘nikmasini rivojlantirish.

ISHTIROKCHILAR

Boshlovchi, hakam (geografiya o‘qituvchisi), uch jamoa (har birida 4–5 o‘quvchi), muxlislar, ballarni yozuvchi yordamchi.

JIHOZLAR

Uchta stol, jamoa lavhalari («Ekspeditsiya», «Karvon», «Kompas»), devorda Dunyo va O‘zbekiston xaritalari, taymer, qo‘ng‘iroqcha, savol kartochkalari, qog‘oz va ruchka, oddiy esdalik xatcho‘plar yoki yorliqlar.

TADBIR REJASI

Ochilish va qoidalar — 5 daqiqa. 1-tur: «Poytaxt va davlat» — 7 daqiqa. 2-tur: «Suv va quruqlik» — 8 daqiqa. 3-tur: «O‘zbekiston shaharlari» — 8 daqiqa. 4-tur: «Iqlim va hayot» — 8 daqiqa. 5-tur: «Sayohat marshruti» — 7 daqiqa. Taqdirlash — 4 daqiqa. Jami: 45–50 daqiqa atrofida.

O‘QITUVCHI UCHUN ESLATMA

Bellashuv paytida 1–4-turda devordagi xarita yopiladi (yoki faqat 3-turda ko‘rsatish uchun ishlatiladi). Bahsli javoblarda hakam atlasi yoki rasmiy geografiya darsligi bilan izoh beradi. 5-turda har bir jamoaning marshruti o‘z viloyatidan ham boshlanishi mumkin. Musiqa tavsiyasi: ochilishda sayohat ruhidagi qisqa tantanali kuy, turlar orasida 10 soniyalik fon, yakunda olqish kuyi.

TADBIRNING BORISHI

(Qisqa tantanali kuy. Jamoalar stollar oldiga o‘tiradi.)

Boshlovchi: Assalomu alaykum, aziz o‘quvchilar, hurmatli ustozlar! Bugungi bellashuvimiz — «Olam bo‘ylab». Har bir jamoa — bir kichik ekspeditsiya.

Hakam: Qoidalar. 1-turda har to‘g‘ri javob — 1 ball. 2 va 4-turda — 2 balldan, aniq izoh uchun qo‘shimcha 1 ball. 3-turda birinchi ishoradan javob — 3, ikkinchidan — 2, uchinchidan — 1 ball. 5-tur — 5 ballgacha. Noto‘g‘ri javob ball olib tashlamaydi. Oxirgi so‘z — hakamniki.

Boshlovchi:

Jamoalar: «Ekspeditsiya», «Karvon» va «Kompas»! Yo‘lga chiqamiz!

1-LAVHA. 1-TUR. «POYTAXT VA DAVLAT»

Boshlovchi: Men davlat nomini aytaman, jamoa 10 soniyada poytaxtini aytadi. Avval qo‘shni davlatlar, so‘ng dunyo.

(Savollar.)

— Qozog‘iston. (Ostona.)

— Qirg‘iziston. (Bishkek.)

— Tojikiston. (Dushanbe.)

— Turkmaniston. (Ashxobod.)

— Afg‘oniston. (Kobul.)

— Turkiya. (Anqara. Istanbul emas.)

— Yaponiya. (Tokio.)

— Braziliya. (Braziliya shahri — Brasília. Rio-de-Janeyro emas.)

— Germaniya. (Berlin.)

2-LAVHA. 2-TUR. «SUV VA QURUQLIK»

Boshlovchi: Okeanlar, materiklar, daryolar va tog‘lar haqida savollar.

(Savollar.)

— Yer yuzidagi eng katta va eng chuqur okean qaysi? (Tinch okeani.)

— O‘zbekiston hududidan oqib o‘tadigan ikki eng yirik daryo? (Amudaryo va Sirdaryo.)

— Olti qit‘a / materik orasida eng kichigi qaysi? (Avstraliya.)

— Dunyodagi eng baland tog‘ tizmasi va undagi eng baland cho‘qqi? (Himolay, Everest / Jomolungma.)

— Yer kurrasining qutb bilan ekvator o‘rtasidagi chiziqlar tizimida parallel va meridianlar nimani ko‘rsatadi? (Parallellar — geografik kenglikni — ekvatordan shimol yoki janubga; meridianlar — geografik uzunlikni — bosh meridiandan sharq yoki g‘arbga.)

1-o‘quvchi (she‘r):

Kun, tun almashinar, fasllar – mehmon,
Shu bois, rango-rang zaminning kuyi.

Kim quyoshga yaqin – to‘kin, farovon,
Kim quyoshdan uzoq – mudrar yil bo‘yi…

(Shodmon Sulaymon, «Chin so‘z» she‘ridan)

3-LAVHA. 3-TUR. «O‘ZBEKISTON SHAHARLARI»

Boshlovchi: Uchta ishora asosida yurtimiz shaharlarini yoki hududini topasiz.

1-kartochka

— U Zarafshon vohasida joylashgan qadimiy shahar.

— Bu yerda Registon ansambli va Mirzo Ulug‘bek rasadxonasi bor.

— Amir Temur davlatining poytaxti bo‘lgan.

Javob: Samarqand.

2-kartochka

— Bu shahar «Ichan-qal‘a» majmuasi bilan mashhur.

— Xorazm viloyatida joylashgan.

— Qadimiy minoralari va darvozalari saqlangan.

Javob: Xiva.

3-kartochka

— O‘zbekistonning eng janubiy viloyati — Surxondaryo markazi.

— Amudaryo bo‘yida joylashgan.

— Qadimiy Fayoztepa va Hakim at-Termiziy majmuasi shu hududda.

Javob: Termiz.

4-kartochka

— Qoraqalpog‘iston Respublikasining poytaxti.

— Bu yerda Savitskiy nomidagi mashhur san‘at muzeyi joylashgan.

— Amudaryoning quyi oqimi hududida.

Javob: Nukus.

4-LAVHA. 4-TUR. «IQLIM VA HAYOT»

Boshlovchi: Bu turda sababni tushuntirasiz. 1 daqiqa maslahat.

(Savollar.)

— Nega tog‘ga ko‘tarilgan sari havo harorati pasayadi? (Har 1000 metr balandlikda harorat o‘rtacha 6 daraja atrofida pasayadi, havo siyraklashadi.)

— Nega O‘zbekiston qishloq xo‘jaligida tomchilatib sug‘orish muhim? (Suv bug‘lanishi va isrofi kamayadi, har bir o‘simlik ildiziga kerakli nam yetadi — suv tanqis mintaqa uchun bu juda muhim.)

— Nega cho‘l hududlarida kunduzi juda issiq, kechasi esa salqin bo‘ladi? (Quruq havo va qum kunduzi tez qiziydi, lekin issiqlikni ushlab turolmay, kechasi tez soviydi.)

5-LAVHA. 5-TUR. «SAYOHAT MARSHRUTI»

Boshlovchi: Har jamoa 2 daqiqada O‘zbekiston bo‘ylab 3 kunlik ta‘limiy sayohat marshrutini tuzadi: uchta shahar yoki tabiiy maskan, qaysi transportda borish va har bir joyda o‘quvchilar nimani o‘rganishi. Kapitan bir daqiqada taqdim etadi.

YAKUN

Boshlovchi: Ballar hisoblandi. G‘olib jamoa — [nomi]! Barcha ekspeditsiyalarga rahmat!

Hakam: Xarita ustida ham, javobda ham aniqlik ko‘rsatdingiz. O‘z yurtingizni va dunyoni o‘rganishda davom eting.

2-o‘quvchi (she‘r):

Vatan – ajdodlardan meros oshiyon,
Avlodlarga qolgan xoki muqaddas...
Jang-u jadallarda asralgan makon,
Osmon gumbazini jaranglatgan sas.

(Shahzoda Hazratqulova, «Vatan» she‘ridan)

Boshlovchi: Bellashuvimiz yakunlandi. Barchangizga omad!

(Olqish kuyi. Jamoalar xarita oldida surat tushadi.)

TADBIRDAN KEYIN

5-turdagi sayohat marshrutlarini chizib, geografiya xonasi devoriga osib qo‘ying. Poytaxtlar ro‘yxatini sinf burchagida haftalik «5 daqiqalik mashq» sifatida takrorlash mumkin.